Szórványpásztoráció.

I.

Az utóbbi időben az anyaszentegyház figyelme fokozottabb mértékben fordul az egyes emberi lélek felé. Még a látszólag kollektiv jellegű belmissziós mozgalmak mélyén is rejlenek olyan vonások, amelyek az egyes lélek személyes megragadására irányulnak. A pásztorációnak ez a személyes jelentősége még inkább nőni fog az elkövetkező időkben, amint az egyházi élet külső keretei egyre inkább lazulnak a világ ostroma alatt.

Különösen fennáll ez erdélyi református egyházunkra nézve, amelyben egyre sürgetőbb feladat egy Krisztusban való egybekapcsolódás kiépülése, amely az összeomló külső keretek megromlása után is fenn tudja tartani önmagát. Ennek pedig hovatovább egyetlen lehetősége a pásztoráció lesz.

Következik ebből, hogy erdélyi egyházaink végváraiban, a református szórványokban a pásztoráció szerepe még nagyobb jelentőségre jut. Ezeken a pontokon vagy már, vagy még nincsenek meg azok a külső keretek, amelyek Krisztus egyházának kicsi közösségeit összefognák, aszerint, amint pusztuló, vagy épülőfélben levő szórványról van szó. A „desolata ecclesiákban" az örökölt keretek inkább jelentik keserű és lehangoló emlékek sorát, mintsem összetartó erőt. A települt szórványokban viszont még kétséges e kereteknek a megszületése és megerősödése. Egyes esetektől eltekintve, tehát bátran mondhatjuk, hogy a szórványokban a külső keretek helyett egyedül biztos összetartó lehetőség az evangéliumnak lélekről-lélekre való átültetgetése, a személyes, egyének szerinti misszió, egy szóval: a pásztoráció. Egyes helyeken, ahol a református lelkek szinte egyenként vannak szétszóródva (például Csík, Bánság) a szórványmissziónak egyéb lehetősége nincs is.

A pásztoráció jelentőségéhez azonban még egy jelentős belső ok is járul, amely abból következik, hogy a szórványlelkek nemcsak a nagy gyülekezetektől, de egymástól is el vannak zárva. Különösen az Ó-királyságban látható ez, ahol sok lélekre nézve legcélszerübb, ha jeltelenül eltünik az idegen tengerben, a zárkózottságnak és a bizalmatlanságnak a páncélja mögé, mint hogy hittestvéreivel bármiféle kapcsolatot is tartson fenn. A pásztoráció most már az egyetlen módot nyújtja arra, hogy az Igével át lehessen törni ezt a lelkeket burkoló páncélt, mely épúgy fennáll az erdélyi szórványokban is, mint az Ó-királyságban. A szórványgondozónak ezért sohasem lehet, mikor munkájához fog, úgy tekintenie a rábízott lelkeket, mint egy már meglevő közösség tagjait, hanem a közös sors és élet ellenére is, mint

megannyi különálló, elszigetelt egyéni életet. Ezeket a beburkolózott életeket kell Krisztusban eggyé kapcsolni. S amint Krisztus a világ számára a Kijelentésben, egy gyülekezet számára a predikációban, — úgy az egyes lélek számára a személyes bizonyságtevésben, az egyéni pásztorációban jöhet legközelebb.

Világosan következik ebből, hogy a pásztoráció lényege a szórványokban is úgyanaz, ami másutt: ígehírdetés, mégpedig a legkonkrétebb, lélektől-lélekhez szóló ígehírdetés. A különbség csak annyi, amennyi a körülmények és a szórványlélek másságából következik. Igy a szórványpásztoráció irányelvei is azonosak az általános pásztoráció alapelveivel, csak árnyalatban, vagy egyik, vagy másik szempont erőteljesebb hangsúlyozásában van eltérés.

Mindenekelőtt világosan kell látnunk, hogy a pásztorációnak kettős oldala van: egyéni és gyülekezeti. A kettő szorosan egybekapcsolódik, azonban szálaikat mégis szét kell tartanunk. Ezzel a meggondolással kell foglalkoznunk először a pásztoráció létjogosultságának, céljának, feladatának és módszerének kérdésével, végül pedig meg kell állapítanunk a pásztoráció helyét az anyaszentegyház többi életnyilvánulásai között.

Az első kérdésben mindjárt le kell szögeznünk, hogy a szórványpásztoráció létjogosultságát elsősorban nem a nemzeti szétszórtság, az e miatt bekövetkezett szociális nyomor ellen való küzdelem helyességében, vagy az elhagyottak összegyüjtésének humánus tényében kell keresnünk. Ezek mind csak természetes következmények. Ami a szórványpásztorációnak s az egész szórványmisszionak létjogot ad, az abban a törekvésben rejlik, amely az evangélium tiszta fényétől külső körülmények miatt elzártaknak, de arra mégis eljegyzetteknek Krisztushoz térését akarja munkálni. Az a küzdelem, amely ebben a munkában folyik, nem külső körülményekkel száll szembe, nem létformákat akar megváltoztatni, hanem az ellen küzd, ami minden emberi léleknek égő sebe: a bün ellen. Másik oldalról tehát ez adja meg a szórványpásztoráció létjogát, sőt elengedhetetlen szükségességét is, hiszen a szórványok talajtalan életében kihívóbb és rettenetesebb a kísértés s a Sátán ellen való harc is fárasztóbb, kilátástalanabb a testvértelenségben. Aztán ott vannak a különleges szórványbűnök, amelyek a természetesség és kikerülhetetlenség leple alá rejtik magukat. Ha nincs, aki ennek a néma harcnak a reménytelenségébe bevigye Krisztus szavát, akkor valóban nincs is mit csodálkoznunk azon, ha felelőtlenségünk miatt az ellenállásból lassan megalkuvás, a megalkuvásból bukás és egyetemes pusztulás lesz. Ez a bukás pedig a legrettenetesebb, mert benne az evangéliumtól sodródnak el lelkek, úgy, hogy talán többé vissza sem találhatnak. A szórványpásztoráció tehát nemcsak jogosult az életre, de sürgető és ma már elodázhatatlan követelmény. Olyan szórványmisszió, mely csak a katedráról hömpölyögtet szét általános és tehetetlenül jámbor szavakat s nem száll le az egyéni lélek sokszor írtózatos, de mégis Isten után vágyó, nehéz harcú mélyeibe — az a falra hányt borsó haszontalanságával vetekedik. Csak olyan szórványmissziónak van létjoga, amely külön-külön is együtt tud égni a szórványlélek chaotikus életével és a felelősséghordozás és

bizonyságtevés által személyszerint is át tudja adni a mentő Krisztus üzenetét.

És itt már át is mentünk a szórványpásztoráció céljának kérdéséhez. Nyugodjunk meg abban, hogy ezt a célt sem mi tűzzük ki. Krisztus már kitűzte azt az egyetemes missziói parancsban: tanítvánnyá tenni minden népet. A mi feladatunk csak az, hogy ezt a szórványlélekre alkalmazzuk s magát a célt emberileg megfogalmazható részeire bontsuk fel.

A szórványmisszióban van valami, ami a külmissziótól, de a belmissziótól is élesen megkülönbözteti. A külmissziótól az, hogy a szórványlélek már el van jegyezve a Krisztus egyházával a keresztelés által; viszont a belmissziótól az, hogy ez eljegyeztetés ellenére is nagyobbrészt hiányoznak azok a külső lehetőségek, amelyek az evangéliummal életerősen összekapcsolnák.

A szórványgondozásnak két kézenfekvő célja ebben már adva is van: megtartani a lelket a Krisztus egyházával való kapcsolatában, viszont ezt a kapcsolatot élővé, állandóvá, bensőségessé tenni, táplálni az Ige által való erősödésre. Ez a külső cél, a belső pedig ebből következik s ami az egyetemes pásztorációnak is a célja: Isten akaratát legtöbb esetben egész konkréte eljuttatni az egyes emberi lélekhez. Ennek három lépését kell megtenni:[1]

Először is felmutatni a lélek előtt azokat a pontokat, életének azokat a tereit, ahol Isten akarata cselekvésre indit. Másodszor felmutatni a nehézségeket, amelyek ennek az akaratnak a követésével szemben fennállnak. Végül pedig nemcsak mindezt megmutatni, hanem támogatni is azt a lelket a keresztyén életre.

Egészben tekintve a szórványpásztoráció emberileg megfogalmazható célját és feladatát, megállapíthatjuk, hogy ennek három főmozzanata van: 1. megtartás; 2. nevelés; 3. evangélizáció. Ez a három a gyakorlati megvalósulásban természetesen erősen egybekapcsolódik, a megfogalmazásban azonban szükséges e szálakat széttartani.

1. A megtartás elsősorban azt célozza, hogy benne a külső lehetőségeket tartsuk meg a Szentlélek számára. Minden léleknek utána menni, aki az istentisztelettől vagy talán az egész munkától távoltartja magát s azt munkálni, hogy legalább külsőleg kapcsolódjék hozzá a szórványmisszió munkájához.

2. Ha ez a külső lehetőség megvan, következik a nevelés. Az egyházi és nemzeti öntudatra való nevelés itt találkozik s egymást támogatja, erősíti. Megkeresni azokat a pontokat, ahol az öntudat gyengül, vagy csorbulást szenved (vegyes házasság, anyanyelv, gyermeknevelés, kenyérféltés stb.) s józan, körültekintő, de bátor egyéni neveléssel ébreszteni, vagy tartani fenn az öntudatot. Történelmi multat, az egyéni élet tényeit, a mai életben rejlő erőinket, de mindenekfelett Isten nyilt parancsát és kegyelmének erejét kell felmutatni ennél az

[1]Dr. Imre Lajos: Isten és az emberi lélek.

öntudatra nevelésnél. Óvakodni kell — elsősorban a magunk részéről — minden elfogultságtól és véglettől: bátran felfedni közösségi, különösen nemzeti bűneinket, de sohasem általánosságban, hanem mindig személyhez szólóan, viszont nem adni lovat minden felelőtlen kritika és önmarcangolás alá. Az öntudatra való nevelés ne neveljen se optimizmusra, se pesszimizmusra, hanem elfogulatlan látásra és hitre. Frázissal, könnyezően bánatos, vagy hetykén vitézkedő magyarkodással, vagy kálvinistáskodással nagyon végzetes dolog — s ma már nem is lehet, öntudatra nevelni s különösen nem a szórványokban. Egyetlen kiindulási pont van: Isten akaratának, népünk és egyházunk világban való hivatásának világos és tiszta felmutatása. Ennek pedig, mint általában minden nevelésnek, legfontosabb része a személyes ráhatás: a pásztoráció.

3. A szórványpásztoráció középpontja tehát az Igének a személyhez szóló hírdetése. Erre a munkára Krisztus jogosítja fel azokat, akik végzik ezt, de csakis erre a munkára. A pásztoráció központi jellegű, tehát nem lehet olyan része, olyan iránya, olyan megnyilvánulása, amely nincs szoros kapcsolatban az élő evangéliummal. A szórványgondozó tehát, aki a pásztorációt végzi, nem lehet puszta információs iroda, politikai hetilap, szépcsengésű, jámbor, ódonízű vigasztalások tárháza, sem beteg szívek lelki klinikája. Ő általa az evangélium élő ereje szól, ítél, éget, ment és gyógyít s nem holmi humanista romantika. Másrészt azonban azt is látni kell, hogy a léleknek nincsen olyan zúga, az életnek nincsen olyan apró ténye, amelyre ne vonatkoznék az evangélium. A szociálizmus azzal a megállapítással sújt rá a keresztyénségre, hogy míg a szociálizmus konkrét életgondozást ad, addig a keresztyén pásztoráció elvont lelki-gondozást.[2] S vajjon bizonyos esetekben, mikor a gondozó nem egyéb bibliai mottógyüjteménynél, amiket érzéstelenül, átéletlenül mormol el esetenként, mint egy-egy belső ürességtől zörgő receptet, nincs-e igaza e vádnak? Annak a léleknek, akihez az élő Krisztust visszük oda, annak meg kell azonnal éreznie, hogy itt valóban az evangélium élő tűze érinti; szolgálni, segíteni akaró kezek nyulnak utána s nemcsak rideg s annál kegyetlenebb szavak szelik át felette a levegőt. Egy regáti misszióról szóló írás mondja a Bukarest-külvárosi magyar reformátusokról:[3] „Aki fölkeresné őket, annak kenyérrel, ruhával, meleggel, pénzzel kell hozzájuk mennie, mert különben megfagy ajkán az íge.” Nem is ezeken a külső dolgokon van a hangsúly, hanem magán a tényen. Az Ige által való gondozás csak akkor lehet igazán élő, ha szolgálni és segíteni akarással jár együtt, ha az a lélek, akihez Isten igéjét viszem, megérzi, hogy mindent feltettem azért, hogy ő Krisztust megtalálja, az Ő jóságát közvetlen-közelről megérezze.

Minden véglettől az óvja meg tehát a szórványpásztorációt is, ha maradéktalanul az evangélium alapján áll.

[2] Erich Schick: Der Christ als Seelsorger.
[3] Szigethy Béla: Regáti misszió („Szórványaink.”)

II.

Ezekután a szórványpásztoráció egészen gyakorlati kérdésére, a módszer kérdésére kell rátérnünk. Erről a kérdésről beszélni szinte lehetetlen dolog, hiszen nemcsak minden szórvány, de minden lélek más-más gondozást igényel. Itt tehát nem beszélhetünk a módszer hol-miként való gyakorlásáról, csupán vezető és általános irányelveiről.

Legelőször is azt kell leszögeznünk, hogy a munkához a meglevő eszközökkel, a meglevő lehetőség szerint kell hozzáfognunk.[4] Elsősorban tehát a helyzet világos megismerése elengedhetetlen. Ezt nem lehet általános tapogatózással vagy légürestérbe póckolt hirtelen-megállapításokkal, megvalósítani. Minden lelket lehetőleg külön-külön megismerni, — szórványról lévén szó, — ez nem is olyan lehetetlen feladat. Már azért sem olyan lehetetlen, mert itt nem tudományos megismerésről van szó. A psychológia módszerével teljes valójában megismerni minden egyes lelket nem is lehetséges, de nem is szükséges. Elég, ha azt a lelket életének és lelkének középponti tényében ragadjuk meg: hogyan fogadja Krisztust, milyen álláspontra helyezkedik az Igével szemben?[5] Ennek alapján meg kell állapítani a magvetés typusait, amint azt Jézus tette: meglátni azokat, akik köves talajként hatnak vissza; azokat, akik hirtelen befogadják azt, de hirtelen el is felejtik és végül azokat, akikben az elhintett mag jó talajra talál és teremnek harminc annyit, hatvan annyit és százannyit. Mindenik talaj más munkálást kíván, azonban tartsuk szem előtt azt, hogy itt nem élettelen tárgyakról van szó, amiket külső jelek után is meg lehet ismerni.

Az egyéni pásztoráció leghelyesebb módja, ha mi magunk keressük fel híveinket otthonukban. Szórványban különben más lehetőség nincs is. A családlátogatás fontosságát eléggé hangsúlyozni nem is lehet. Azonban sok függ ennek a minőségétől, mert önmagában még csak formaiság.

Legyen a látogatás egyszerű s nem valami nagylelkű lereszkedés, amiben színlelt jóakarat s felelősségérzés mutatkozik meg. Az ilyet előbb felismerik, mintsem gondolnók.

A beszélgetések során azt tartsuk szem előtt, hogy minden embernél a saját sorsa az, ami a legjobban érdekli s amiben leginkább meg lehet ragadni. Ezt kell tehát elsősorban felhasználni arra, hogy benne Isten akaratának tényeit felmutassuk. Ha egy lélek őszintén megnyílik előttünk, óvakodjunk attól, hogy szavát — ha nem is olyan sokatmondók — lefitymáljuk, vagy mosolyogjunk rajtuk. Tekintsük úgy a lelket, mint amelynek legfőbb tulajdonsága, hogy a bűnnel küzd, de úgyanakkor vágyik a megváltás és Isten után. A bűn felfedésében legyünk bátrak, de mi magunk sohase igényeljük magunknak a bíró szerepét.[6] Nem ítélgetésre van szükség, hanem arra, hogy testvéri lélekkel álljunk a mellé, aki magárahagyatottan küzd a világ és a

[4] Forgács Gyula: A belmisszió és cura pastoralis.
[5] Dr. Imre Lajos i. m.
[6] Dr. Imre Lajos i. m.

sátán ellen s megváltás utáni vágyára feleletül mutassuk fel előtte Krisztus halálát.

A feltáruló sebek, kételyek és vívódásokra sohasem szabad azonnal előhúzni a lelki mellényzsebből egy kész, általános, garantált minőségű megoldást és feleletet. Együtt kell vivódni, keresni a küzdő és kereső lélekkel s nem szabad magunkat tökéleteseknek beállítanunk, hanem úgy, mint aki testvér, mint aki úgyanannak a bűnös világnak a terhei alatt keresi a megtartó Krisztust.

S mindez ne színlelés legyen, hanem őszinte megnyilatkozás. Őszinteségét már azzal is bizonyítsuk, hogy napról-napra Isten előtt is tusakodjunk imádságainkban azok életéért, akikért felelősek vagyunk. A szórványpásztoráció egyéni oldalának módszerét tehát egymás terhének hordozni akarása határozza meg. Maga a módszer hármas mozzanatú: megismerni a lélek kérdéseit és nehézségeit, Isten akaratának feleleteit megkeresni és határozott követelmény formájában odaállítani a lélek elé, végül pedig segíteni azt a lelket, hogy maga tudja a feleleteket életében alkalmazni. Ezekben a módszerekben azonban nem maga a módszer mindenható, — mint ahogy az egész pásztorálás is csak eszköz — hanem egyedül a Szentlélek, aki maga végzi el azt, amit mi el nem végezhetünk.[7]

A pásztorációnak azonban nemcsak egyéni oldalai vannak, hanem gyülekezeti oldala is. A gyülekezeti pásztoráció tekintetében a szórványoknál legjelentősebb kérdés az anyagyülekezettel való kapcsolat kiépítése. Az anyagyülekezet hívei mindig bizonyos jóakaratú lenézésben részesítik a szórványhíveket, tehát olyan módszert kell keresni, ami e két gyülekezeti csoportot össze tudja kapcsolni. Egyedül, a szórványgyülekezet elkallódik, még akkor is, ha lelkes tagjai mindent meg is tesznek érte, mert nincs meg egy erős, hatalmas anyagyülekezetben a hátvédje. Ha azonban az odatartozásnak a jelét látják, mindjárt kevesebb a veszedelem. Ahol olyan anyaegyház áll fenn, amelyik érzi ezt a felelősséget, ott a szórványgyülekezet is erősebb.

A gyülekezeti szórványpásztorációval kapcsolatban megemlíthetjük a következő követelményeket és feladatokat:

1. A lelkipásztor nevelje arra a szórványhíveket, hogy ahányszor átmennek az anyaegyházközségekbe, a lelkészhez mindig térjenek be. A szórványlelkipásztornak nagyon közel kell állania híveihez.

2. A lelkipásztor, ha csak teheti, minden alkalommal minden családot látogasson meg.

3. A tényleges segítség kérdésében jelentős a munkaközösség. Vagy vigyek be még több családot az illető szórványba, vagy telepítsem el, lassanként a családokat erőteljesebb közösségekbe.

4. A ki- s bevándorlást a lelkész állandóan tartsa nyilván.

Végül még rá kell mutatnunk arra, hogy az egyéni és gyülekezeti szórványpásztoráció egy pontban csúcsosodik: az örök anyaszentegy-

[7] Dr. Imre Lajos i. m.

házra való rámutatásban. A szórványpásztoráció sem egyéni, sem gyülekezeti vonatkozásában nem elszigetelt munka, hanem az elhívottak közösségének, a láthatatlan anyaszentegyháznak szerves része. Ez a szempont óvja meg a pásztorációt a szektás és pietista vonásoktól s különösen nagy erőfeszítést jelent ott, ahol az egyház külső, földi létformáiban nem létezik, tehát a szórványokban. Erőt jelent ez egyrészt, mert a társtalanság érzését legyőzi, másrészt, mert misszióra kötelez. A szórványmissziónak el kell egyszer jutnia addig a pontig, amikor nemcsak a pásztorokat hajtja a missziói lélek, hanem külön-külön mindenkit. Csak egy ilyen misszói öntudat és lelkület, egy ilyen szent és akadályt nem ismerő lelki imperiálizmus lendülete lehet igazán megtartója a szétszórtságban élőknek. Ez az, ami egy új, erőteljes szempontot hoz be a szórványpásztoráció munkájába: nemcsak megtartani a meglevőket, hanem azt a lelket oltani be a szétszórtságban élőkbe, hogy kovászai legyenek a körülőttük levő idegen világnak. A szórványpásztoráció egyetemes anyaszentegyházhoz kapcsolódó feladata tehát ez lenne: nemcsak üzni a misszió gondolatát, de át is adni azoknak, akik igazi végvárai lehetnek az evangéliumnak; a szórványokban Lélektől áthatott, élő missziói személyiségek kialakulását munkálni. A szórványokat nemcsak úgy lehet tekinteni, mint egy megriasztott hadsereg roskadozó, pusztuló hátvédeit, hanem úgy is, mint Krisztus országának apró előörseit, amelyek által, az Ő diadala közeledik.

Bereczky Sándor.